

Utlåtande

Ålands landskapsregering
Gunilla Lindqvist
gunilla.lindqvist@regeringen.ax

Datum
2023-12-15

Kontaktperson
Johanna Fogelström-Duns
Diskrimineringsombudsman

Begäran om yttrande om CRPD-kommitténs frågor

ÅOM 2023/45

Finland och Åland har i juni 2019 lämnat sin första periodiska rapport vad gäller genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). Efter att ha tagit del av den alternativa rapporteringen från Finland i september 2023 har FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD-kommittén) lämnat en lista med 113 frågor till Finlands regering. Ålands landskapsregering har ombetts inkomma med svar till den del frågorna omfattas av landskapets behörighet. Socialvårdsbyrån vid landskapsregeringen ansvarar för insamling av svar och samordning av landskapsregeringens slutliga yttrande. Därför begärs yttrande in från Ålands ombudsmannamyndighet gällande information på utvalda frågor. Frågorna nedan i kursivt är översatta från engelska av Ålands ombudsmannamyndighet. Ålands ombudsmannamyndighets yttrande omfattar åtgärder som tagits eller direkt berört myndighetens verksamhetsområde under perioden 2016 - 2023.

Syfte och allmänna åtaganden (artiklar 1–4)

1 (a) Åtgärder som vidtagits för att harmonisera lagstiftning, policyer och praxis med modellen för mänskliga rättigheter för funktionsnedsättning som är inskriven i konventionen, inklusive när det gäller reglering av självbestämmande och lagstiftning om icke-diskriminering;

Ålands ombudsmannamyndighet lämnade i augusti 2019 in skrivelsen *Revideringsbehov av åländsk diskrimineringslagstiftning (ÅOM 2019/21)* med rekommendation och uppmaning till Ålands landskapsregering att utan dröjsmål inleda revideringen av den åländska diskrimineringslagen (2005:66). Bland annat med hänvisning till krav att beakta CRPD-konventionen. Myndigheten har därefter varit lagberedningen behjälplig i arbetet med framtagandet av landskapslag (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen vilken trädde i kraft 1.1.2023.

Särskilda rättigheter (artiklar 5–30)

2 (a) Åtgärder som vidtagits för att stärka Diskrimineringsombudsmannen, Ålands Diskrimineringsombudsman och Nationella diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för att säkerställa effektivitet och ansvarsutkrävande för diskriminering på grund av funktionsnedsättning.

Ålands ombudsmannamyndighet är den myndighet på Åland som vid sidan av sina övriga uppdrag innehar uppdraget att inom åländsk behörighet motverka och förhindra diskriminering enligt landskapslagen (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen. (Det finns från 1.9.2014 ingen myndighet på Åland som heter Ålands Diskrimineringsombudsman). Under rapporteringsperioden har myndigheten stärkts såtillvida att landskapsregeringen har utökat personella resurser för den tjänst vari uppdraget som diskrimineringsombudsman ingår från 60% tjänst (2016) till 80 % (november 2017) till 100% (mars 2019). Det är trots denna ökning litet resurser med beaktande att tjänsten omfattar fler stora ansvarsområden. En utmaning som Ålands ombudsmannamyndighet delar med andra myndigheter på Åland. Under år 2024 inrättas en ny tjänst som myndighetsjurist i samband med att ombudsmannamyndighetens mandat utökas till att även omfatta tillsyn av offentlig upphandling. Myndighetsjuristen ska förutom uppgifter som rör tillsyn av upphandling stödja hela myndigheten. Det förväntas att myndigheten ytterligare ska kunna förbättra kvaliteten i sin verksamhet vilket stärker arbetet rörande icke-diskriminering, jämställdhet, barns rättigheter samt patienters och klienters rättigheter.

Inom de frågor som faller inom åländsk behörighet saknas möjligheten att föra sina ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden.

2 (b) Åtgärder som vidtagits för att förebygga och eliminera flera och intersektionella former av diskriminering på grund av funktionsnedsättning, ålder, kön, etnicitet, religion, språk, ursprung, nationalitet, migrationsstatus, intersexuella drag, sexuell läggning och könsidentitet;

Under rapporteringsperioden har myndigheten genomfört följande kunskapshöjande insatser:

- Rundabordssamtal: likabehandling och icke-diskriminering (2018)
- Seminarium: likabehandling och icke-diskriminering (2018)
- Studie samt rekommendationer: Upplevelser av tillgänglighet och bemötande bland barn med funktionsnedsättning och deras vårdhavare (2019). Seminarium hållits på temat.
- Myndigheten gett ÅSUB uppdrag att genomföra diskrimineringsstudie (2020). Seminarium med presentation och diskussion.
- Remissutlåtande läroplan åländska grundskolan (2020)

- Rundabordssamtal: funktionsnedsättningar och rimliga anpassningar (2022)
- Rätten att inte bli diskriminerad, seminarium (2022)
- Utlåtande skyldighet att främja likabehandling (2023)
- Under perioden har myndigheten modererat fyra panelsamtal på tema funktionshinderpolitik, inför valen 2019 samt 2023.
- Myndigheten har under rapporteringsperioden bedrivit rådgivning i enskilda ärenden, samt haft dialog och möten med intresseorganisationer.

2 (c) Åtgärder som vidtagits för att se över diskrimineringslagen (1325/2014) för att erkänna vägran att göra rimligt anpassningar som en form av diskriminering på grund av funktionsnedsättning på alla områden i livet, inklusive boende och politiskt deltagande

Ålands ombudsmannamyndighet har inte vidtagit några åtgärder i detta avseende. Enligt 2 § 2 mom. landskapslagen (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen tillämpas ändringar i rikslagen på Åland från det att de träder i kraft i riket om inte annat följer av denna lag.

2 (d) Antalet anmälningar av diskriminering på grund av funktionsnedsättning som gjorts sedan 2016 och detta antal i procent av det totala antalet anspråk på diskriminering, uppdelat efter kön, ålder, typ av hinder som identifierats som grund för anspråket och berörda sektorer eller sociala områden, till exempel utbildning, sysselsättning, varor och tjänster, anläggningar, kultur och personlig assistans och välfärdstjänster, och antalet anspråk som resulterade i straff för förövare och upprättelse för offren;

Myndigheten har under sedan 2016 bedrivit främst rådgivning, antalet anmälningar är så få att de inte redovisas separat. Av totalt drygt 400 rådgivningsärenden har en knapp femtedel rört frågor kopplat till funktionsnedsättning, endast enstaka ärenden har berört fler diskrimineringsgrunder. En dryg tredjedel av rådgivningsärendena har rört utbildning och barnomsorg. Övriga ärenden fördelar sig ganska jämnt mellan sektorerna varor och tjänster, socialvård, arbetsliv, kontakter med myndigheter, samt övrigt. Könsfördelningen för ärenden som rör funktionsnedsättning är 51 % män, 36 % kvinnor och 13 % annan (inkluderar kontakter från myndigheter, organisationer etc.). Statistikföringen är under utveckling och konstateras att ärenden som rör barn inte noterats skilt 2016–2017 därför kan åldersfördelningen inte redovisas för rapporteringsperioden. Könsfördelningen på samtliga rådgivningsärenden som rör diskriminering är 35 % män, 55 % kvinnor, 10 % annan.

Barn med funktionsnedsättning (art. 7)

4 (b) Åtgärder som vidtagits för att säkerställa nära samråd med och aktivt deltagande av barn med funktionsnedsättning i alla frågor som berör dem och säkerställa att deras åsikter får vederbörlig vikt, i enlighet med deras ålder och mognad, i beslutsprocesser som påverkar dem

Ålands ombudsmannamyndighet genomförde 2019 en studie av upplevelser av tillgänglighet och bemötande bland barn med funktionsnedsättning och deras vårdnadshavare på Åland. Studien samt myndighetens rekommendationer finns publicerad på ombudsman.ax.